

Kulturni Centar DamaD
Novi Pazar

**IZVEŠTAJ
MAPIRANJA I PROCENE POSTOJEĆIH KAPACITETA
BOŠNJAČKOG NACIONALNOG VIJEĆA
DA OBAVLJA AKTIVNOSTI U OKVIRU SVOJIH MANDATA**

Ivana Koprivica, konsultantkinja

februar - mart, 2015. godine

SADRŽAJ:

Uvod.....	3
Opis stanja i cilj procesa mapiranja i procene postojećih kapaciteta.....	4
Opis metodologije.....	6
Analiza dobijenih podataka	9
Nalazi i ključni zaključci.....	34
Preporuke.....	36
Aneksi.....	38

I UVOD:

Kulturni Centar DamaD, Novi Pazar je tokom januara, 2015. godine, objavio poziv za Konsultantsku poziciju za mapiranje i procenu postojećih kapaciteta, iskustva i znanja novog sastava Bošnjačkog nacionalnog vijeća u Novom Pazaru da obavlja aktivnosti u okviru svojih mandata.

Kulturni Centar DamaD želi da doprinese radu i delovanju Bošnjačkog nacionalnog vijeća i bošnjačkoj zajednici kroz proces mapiranja i procenu postojećih kapaciteta, resursa i znanja novog sastava Bošnjačkog nacionalnog Vijeća u Novom Pazaru da obavlja aktivnosti u okviru institucionalnog mandata.

Mapiranje je pružilo uvid u ključne elemente ljudskih, ali i tehničkih resursa koji se trebaju osnažiti ili unaprediti kako bi novi saziv BNV-a bio u prilici da kvalitetno, efektivno i efikasno sprovodi svoj plan i program, a u korist bošnjačke zajednice.

Ceo proces mapiranja i procene su realizovani i izuzetno su važni kao prvi koraci za dugoročni, strateški rast i razvoj BNV-a u instituciju znanja, ekspertize i kao „instrumenta“ za ostvarivanje prava Bošnjaka, kako bi se ispunila očekivanja građana.

Istraživanje je sprovedeno u okviru projekta „Monitoring izbornog procesa za Nacionalno vijeće bošnjačke nacionalne manjine“ čiji nosilac je Fondacija za otvoreno društvo, a Kulturni centar DamaD je bio jedan od partnera na sprovođenju i to u periodu od 27.10.2014. do 31.03.2015. godine.

II. OPIS STANJA I CILJ PROCESA MAPIRANJA I PROCENE POSTOJEĆIH KAPACITETA:

Manjinskim zajednicama u Srbiji je pružena mogućnost da uređuju programiranje sadržaja u kulturi, informisanju, službenoj upotrebi jezika i obrazovanju kako bi na adekvatan način odgovorili na lokalne potrebe koje nisu prepoznate u okviru postojećih programa nadležnih ministarstava.

Mehanizam za sprovođenje ovog pristupa su i nacionalni saveti nacionalnih manjina u Srbiji, a u ovom konkretnom slučaju – Bošnjačko nacionalno vijeće (BNV). Zbog izrazito arbitrarne¹, skandalozne i diskriminirajuće² izmene poslovnika samo za konstituisanje Nacionalnog saveta Bošnjaka, i donošenja specijalnog poslovnika kojim se propisivalo da je za konstituisanje nacionalnog saveta potrebna verifikacija najmanje dve trećine mandata, BNV je četiri godine funkcionišao u tehničkom mandatu i tek sada, nakon izbora u oktobru 2014. BNV ima priliku da funkcioniše u punoj meri i kapacitetu.

Najavljeni program BNV-a, okvirno predstavljen tokom predizborne kampanje, ukazivao je na to da će novi saziv svoje aktivnosti usmeriti u više pravaca: dalje i dublje ostvarivanje prava iz domena definisanih nadležnosti kako je predviđeno Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina; ispravljanje propusta i grešaka iz prethodnog perioda; razvoj efikasnih institucionalnih i vaninstitucionalnih servisa za unapređenje položaja Bošnjaka u oblasti kulture, informisanja, obrazovanja i služebene upotrebe jezika; ukupno poboljšanje položaja Bošnjaka u Srbiji u skladu sa Ustavom i Uredbom o Republičkom savetu za nacionalne manjine.

¹ Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Republike Srbije: Poslovnik konstitutivne sednice Nacionalnog saveta bošnjačke nacionalne manjine od 6. jula 2010. godine

² Nevena Petrušić, Poverenica za zaštitu ravnopravnosti: "Propisivanjem posebnog uslova samo za konstituisanje Nacionalnog saveta bošnjačke nacionalne manjine, izvršena je diskriminacija, koju zabranjuju Ustav Srbije, međunarodni ugovori i zakonski propisi"

Nosioci predizbornih lista javno su se obavezali da će Vijeće bazirati svoj rad na načelima transparentnosti i participativnosti, „uključujući i obavezno sprovođenje širokog kruga javnog slušanja, javnih rasprava i konsultacija sa zainteresovanim stranama pre donošenja ma koje važne odluke iz zakonom definisanih oblasti rada Bošnjačkog nacionalnog vijeća”³.

Bošnjačko nacionalno vijeće je donelo odluku o dodeljivanju konsultativno-participativnog statusa organizacijama civilnog društva.

Zabrinjava činjenica da je praktično zaokružen proces izbora i konstituisanja organa i radnih tela Vijeća, kao najvišeg predstavničkog i političkog tela Bošnjaka u Srbiji, a da još uvek nisu uključeni/ne učestvuju svi vijećnici. Takođe, zabrinjava i visok procenat građana bošnjačke nacionalnosti koji i dalje nisu u dovoljnoj meri informisani o nadležnostima BNV-a u ključnim oblastima delovanja, o aktivnostima koje su preduzete i rezultatima koji su ostvareni.

DamaD, je angažovao stručnu nacionalnu konsultantkinju za mapiranje i procenu postojećih kapaciteta, iskustva i znanja novog sastava Bošnjačkog nacionalnog vijeća u Novom Pazaru da obavlja aktivnosti u okviru svojih mandata.

CILJ: Kulturni Centar DamaD kroz ovaj proces želi da doprinese radu i delovanju Bošnjačkog nacionalnog veća i bošnjačkoj zajednici kroz proces mapiranja i procene postojećih kapaciteta, resursa i znanja novog sastava Bošnjačkog nacionalnog veća u Novom Pazaru da obavlja aktivnosti u okviru institucionalnog mandata.

³ Sporazum o sprovođenju izbora za Savete nacionalnih manjina u gradu Novom Pazaru, opštinama Sjenica, Tutin, Prijepolje, Priboj i Nova Varoš, Novi Pazar, 10.10.2014.

III. OPIS METODOLOGIJE:

Metodologija rada na sprovodenju procesa mapiranja i procene postojećih kapaciteta BNV-a je unapred dogovorena i prosleđena naručiocima posla. Sastojala se od sledećih nekoliko celina:

FAZA 1: PRIPREMA ZA SPROVOĐENJE MAPIRANJA I PROCENE POSTOJEĆIH KAPACITETA

U okviru PRIPREMNE FAZE za sprovodenje mapiranja i procene postojećih kapaciteta novog sastava Bošnjačkog nacionalnog vijeća u Novom Pazaru, u sredu 11.02.2015, održana su tri odvojena inicijalna sastanka sa predstavnicima DamaD-a, potpredsednikom BNV-a i predstavnicima "manjinske" grupe. Na inicijalnim sastancima predstavljen je vremenski plan aktivnosti i planirana metodologija.

Zatim je konsultantkinja razvila instrumente koji su korišćeni u procesu:

- **vodič za intervjuje sa članovima/cama novog saziva,**
- **vodič za fokus dijalog/focus grupe i**
- **upitnik⁴.**

Kulturni centar DamaD je dostavio konsultantkinji sledeća dokumenta:

- Smjernice za rad i plan i program aktivnosti
- Odluku o obrazovanju savjeta visokih zvaničnika – Senata Bošnjačkog Nacionalnog Vijeća
- Poslovnik Bošnjačkog Nacionalnog Vijeća
- Poslovnik o radu Izvršnog odbora Bošnjačkog Nacionalnog Vijeća
- Statut Bošnjačkog Nacionalnog Vijeća

⁴ Instrumenti za rad na terenu su kreirani i dostavljeni su naručiocima posla i nalaze se kao Aneks 1, Aneks 2 i Aneks 3 u ovom izveštaju.

- Sporazum o saradnji (Sa nevladinim organizacijama, udruženjima građana i drugim organizacijama civilnog društva čiji su ciljevi djelovanja od značaja za zaštitu prava Bošnjaka, zaštitu ljudskih i manjinskih prava, vladavinu prava i pravnu sigurnost)
- Priručnik: „Nadležnosti nacionalnih saveta nacionalnih manjina“
- Pravilnik o korišćenju i rasporedu prostorija glavnog ureda Bošnjačkog Nacionalnog Vijeća.

Kulturni Centar DamaD i BNV predstavnici su odobrili predložene instrumente, koji su potom primjenjeni na terenu u periodu od 27.02.-03.03.2015. godine.

FAZA 2: SPROVOĐENJE MAPIRANJA I PROCENE

Mapiranje i procena kapaciteta novog saziva sprovedena je u planiranom periodu i uključeni su svi elementi predviđeni metodologijom:

1. analiza postojećeg plana i programa rada BNV;
2. intervju sa odabranim članovima (5 odabranih članova – 3 iz “većine” i 2 iz “manjine”);
3. fokus dijalog/fokus grupe (održane su 2 fokus grupe na kojima je prisustvovalo 7 osoba);
4. upitnik koji je dati članovima i članicama novog saziva BNVa (upitnik je lično ili elektronskom poštom dostavljen svim (35) članovima BNV-a, a popunilo ga je 32)

Kulturni Centar DamaD je obezbedio svu neophodnu logistiku kako bi se proces sproveo prema planu i dogovoru. Takođe, obaveza naručioca posla je bila i da obezbedi da članovi BNV budu prisutni na intervjiju i fokus grupama.

FAZA 3: RAZVOJ OBJEDINIJENOJ PRESEKA STANJA – IZVEŠTAJ O MAPIRANJU I PROCENI KAPACITETA

Na osnovu odobrene metodologije i sprovedenog istraživanja, konsultantkinja je razvila objedinjeni presek stanja kapaciteta BNVa. Presek se sastoji iz dva elementa:

- i. Sumiranje postojećeg plana i programa rada BNVa,
- ii. Koji će biti upoređen nasuprot postojećih kapaciteta kako bi se identifikovale oblasti u kojima je potreban dodatni razvoj kapaciteta, znanja i veština članova/ica novog saziva BNVa.

Na kraju procesa napisan je Izveštaj o mapiranju i proceni kapaciteta.

FAZA 4: RADIONICA ZA VALIDACIJU REZULTATA MAPIRANJA

Kulturni Centar DamaD i BNV su zajedno pristupili procesu validacije (odobravanja, slaganja sa, i prihvatanja) rezultata istraživanja, koji će definisati sledeće korake i pakete znanja, veština i kapaciteta koji trebaju biti osnaženi kroz trening programe.

Radionica za validaciju je bila strukturirana na način da je konsultantkinja putem POWER POINT PREZENTACIJE predstavila sve elemente istraživanja, bazirane na prethodno odobrenoj metodologiji, a Kulturni Centar DamaD i BNV je izneo finalne komentare, sugestije i mišljenja koje je konsultantkinja uvažila pre izrade i predaje finalne verzije rezultata istraživanja. Validaciona radionica održana je u prostorijama BNV-a, 11.aprila, 2015.godine od 12-14h, i prisustvovalo je 16 vijećnika sa obe liste. Takođe, radionici je prisustvovao i predsednik BNV-a. Radionica je medijski propraćena.

Na kraju procesa isporučen je Finalni izveštaj o rezultatima istraživanja. Proces mapiranja i procene postojećih kapaciteta novog sastava BNV-a u Novom Pazaru usmerio nas je i ka identifikovanju potreba za obukama, a takođe nam je ukazao na obuke koje su potrebne vijećnicima u BNV-u. Prioritetno je važna spremnost BNV-a kao institucije da se menja, što je evidentirano i kroz usmenu i kroz pisano komunikaciju sa predstavnicima.

IV. ANALIZA DOBIJENIH PODATAKA:

U periodu februar-mart, 2015. godine, nakon incijalnog sastanka sa predstavnicima DamaD-a, i sa predstavnicima Bošnjačkog nacionalnog vijeća u Novom Pazaru kreirana je metodologija i instrumenti za rad na terenu. Ukupan broj uključenih učesnika u ovaj proces bio je 33 osobe (32 vijećnika i Generalni sekretar Vijeća).

Analiza dokumentacije:

Opisom posla za ovaj proces bilo je predviđeno da se uradi analiza postojećeg Plana i Programa, te da se Plan i Program uporede sa postojećim kapacitetima BNV-a. Međutim, iz objektivnih razloga to nije bilo moguće jer je izrada Plana i Programa u završnoj fazi i planira se usvajanje na sledećoj sednici. Takođe nam je rečeno da „manjina“, tj. 16 vijećnika ne učestvuje/nije uključena u rad organa i radnih tela, a time i u procesu izrade Plana i Programa.

Dokument koji je objavljen na <http://www.bnv.org.rs/> i koji nam je bio dostupan su Smjernice za rad Bošnjačkog nacionalnog vijeća. Međutim, to su više opšti principi ili načela i nedostaju jasne aktivnosti i postojeća/potrebna sredstva za realizaciju istih.

U okviru Smjernica za rad Bošnjačkog nacionalnog vijeća ističe se da će BNV raditi kroz pravni okvir, politiku BNV, Program i plan rada Izvršnog odbora BNV, Uvid i analiza stanja na terenu, Uslovi u kojima Bošnjaci ostvaruju svoja prava, Osnivanje službi za inspekcijski nadzor primjene zakona u praksi, Saradnju sa državnim organima i lokalnim samoupravama, Saradnju sa nacionalnim vijećima drugih naroda i manjina, Saradnju sa bošnjačkim institucijama u zemlji i okruženju, Praćenje ustavno-pravnog položaja Bošnjaka i ostvarivanja osnovnih ljudskih i manjinskih prava u Srbiji.

Plan i program aktivnosti BNV će realizovati kroz sledeće:

1. Lokalne samouprave;
2. Vlada Republike Srbije- ministarstva;

3. Predstavništvo EU u Srbiji;
4. Šef pregovaračkog tima Srbije za pristupanje EU;
5. Obilazak susjednih država;
6. Posjeta nacionalnim savjetima u Srbiji;
7. Posjeta bošnjačkim zajednicama u Srbiji;
8. Posjeta evropskim institucijama u Briselu;

BNV je oformilo Odbore:

1. Odbor za obrazovanje na bosanskom jeziku
2. Odbor za službenu upotrebu bosanskog jezika i pisma
3. Odbor za bošnjačku kulturu
4. Odbor za informisanje na bosanskom jeziku
5. Odbor za djelotvorno učešće Bošnjaka u javnom životu

U radu navedenih odbora ne učestvuju/nisu uključeni predstavnici „manjinske“ grupe. Prema rečima „većine“ 16 vijećnika je odbilo da učestvuje u radu ovih odbora i njihova mesta su u ovim odborima još uvek upražnjena. Osim toga više puta su pozivani da popune ova mjesta.

Predstavnici „manjinske“ grupe su oformili svoje resorne komisije:

1. Komisija za jezik i pismo,
2. Komisija za obrazovanje na bosanskome jeziku,
3. Komisija za kulturu,
4. Komisija za informisanje na bosanskome jeziku,
5. Komisija za saradnju sa nacionalnim i vjerskim institucijama,
6. Komisija za međunarodnu saradnju i dijasporu
7. Komisija za saradnju sa državnim organima i javnim ustanovama,
8. Komisija za ljudska prava i slobode.

„Većinska“ grupa je dostavila svoj dokument pod nazivom „Osnove programa rada Bošnjačkog Nacionalnog Vijeća (2014-2018)“. Ovaj dokument sadrži sledeće celine:

Djelotvorno učešće u javnom životu. Preduzimanje mjera za adekvatnu zastupljenost i učešće Bošnjaka u državnim organima i svim institucijama i ustanovama sa javnim ovlašćenjima, u skladu sa nacionalnom strukturom stanovništva, posebno u sandžačkim opštinama gdje tradicionalno žive Bošnjaci, prvenstveno u tužilaštvu, sudstvu, policiji kao i u drugim državnim organima u skladu sa nacionalnom strukturom stanovništva.

Službena upotreba jezika i pisma. Program rada u oblasti službene upotrebe jezika obuhvata osnovne aktivnosti Bošnjačkog nacionalnog vijeća koje će se preduzimati u cilju ostvarivanja prava na službenu upotrebu bosanskog jezika u skladu sa Ustavom, zakonom i međunarodnim standardima. Pravo pripadnika nacionalnih zajednica da upotrebljavaju svoj jezik odnosi se na privatnu, javnu i službenu upotrebu jezika. Službena upotreba bosanskog jezika i pisma podrazumjeva uvođenje bosanskog jezika u službenu upotrebu njegovim unošenjem u statute jedinica lokalne samouprave, kao i njegovu praktičnu primjenu u upravnim, sudskim i svim drugim postupcima, službenim evidencijama, javnoj korespondenciji, upotrebi, korišćenju i isticanju tradicionalnih naziva, i drugih mjera i aktivnosti koje treba da doprinesu efikasnijoj implementaciji zakonom i međunarodnim pravom utvrđenih prava i obaveza. Bošnjačko nacionalno vijeće će izvršiti kontrolu primjene i korišćenja bosanskog jezika u radu organa jedinica lokalne samouprave i utvrđivanje i sprovođenje mjera i aktivnosti za potpunu primjenu utvrđenih obaveza u tom pogledu. U istom smislu sprovest će se i posebno istraživanje sa analizom svih postupaka koji se vode kod nadležnih državnih organa i organa jedinica lokalne samouprave (naročito postupaka izdavanja ličnih dokumenata, poreske administracije, zdravstvenog i PIO osiguranja, Nacionalne službe za zapošljavanje, prekršajnih postupaka, sudskih sporova i postupaka kod javnih tužilaštva, službi zdravstvene zaštite, analiza obrazaca koji se u ovim postupcima koriste, analiza korišćenja bosanskog jezika kod isticanja naziva jedinica lokalnih samouprava, naseljenih mjesta, drugih geografskih naziva, naziva ustanova, preduzeća, privatnih privrednih društava, preuzetnika, udruženja).

Obrazovanje na maternjem bosanskom jeziku. Zaokruženje procesa implementacije obrazovanja na maternjem bosanskom jeziku - izrada nastavnih planova i programa obrazovanja za sve razrede na nivou osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja, izrada udžbenika i udžbeničkih kompleta za sve nastavne predmete, uvođenje obrazovno-vaspitnog rada za pripadnike bošnjačke nacionalne zajednice u obrazovno-vaspitnim ustanovama u svim sredinama u kojima postoji izražena volja i interesovanje za to.

Analiza planova i programa rada, sadržaja gradiva i udžbenika u obrazovnim ustanovama na svim nivoima obrazovanja, izbacivanje sadržaja i tekstova opterećenih negativnim stereotipima o manjinskim nacionalnim zajednicama u bližoj i daljoj prošlosti, odnosno sadržaja i tekstova koji na bilo koji način vrijeđaju nacionalne vrijednosti i osjećanja pripadnika bošnjačke nacionalne zajednice i drugih, izrada planova, programa i udžbenika čije gradivo sadrži saznanja o historiji, kulturi i identitetu Bošnjaka. Analiza uslova ostvarivanja obrazovno-vaspitnog rada u obrazovnim ustanovama u Sandžaku - stanje infrastrukturne i tehničke opremljenosti predškolskih ustanova i osnovnih i srednjih škola u Sandžaku, stanje broja učenika po školama i odjeljenjima, postojeći i potrebni stručni kadar za rad u ustanovama, servisiranje redovnih troškova rada ustanova, pitanje đaka pješaka, planovi za unaprjeđenje uslova školovanja i dr. Podrška radu postojećim i otvaranje novih katedri i posebnih studijskih programa na bosanskom jeziku pri Državnom i Internacionalnom univerzitetu u Novom Pazaru. Izrada strategije o obrazovanju odraslih i cjeloživotnom obrazovanju u Sandžaku, u cilju poboljšanja obrazovnog nivoa bošnjačkog naroda u Republici Srbiji, stvaranju jednakih mogućnosti za sve, poboljšanju cjelokupne ekonomske situacije i smanjenju siromaštva u Sandžaku.

Kultura – zaštita kulturne baštine. Obezbeđenje uslova i neophodnih finansijskih sredstava za rad i održivost Zavoda za kulturu sandžačkih Bošnjaka u Republici Srbiji kao krovne institucije kulture koja se bavi proučavanjem, zaštitom, promovisanjem i unapređenjem svih aspekata kulture sandžačkih Bošnjaka, od kulturnog nasljeđa do kulturnog stvaralaštva. Istraživanje stanja u oblasti kulturnog nasljeđa, istraživanje, mapiranje i izrada liste bošnjačkih kulturnih dobara u Republici Srbiji, odnosno izrada kompletne baze podataka koja bi sadržala sva kulturna dobra koja su dio bošnjačkog kulturnog nasljeđa u Republici Srbiji, izrada njihove odgovarajuće valorizacije i određivanje prioriteta zaštite. Obezbeđenje ravnopravnog tretmana bošnjačkog kulturnog nasljeđa sandžačkih Bošnjaka sa ostalim kulturnim nasljeđem u Republici Srbiji i zaštita cjelokupnog bošnjačkog materijalnog i nematerijalnog kulturnog nasljeđa (posebno sanacija i rekonstrukcija kulturnih dobara za koje je Bošnjačko nacionalno vijeće utvrdilo da su od posebnog značaja za pripadnike bošnjačke nacionalne zajednice). Organizovanje manifestacija od nacionalnog značaja za pripadnike bošnjačke nacionalne zajednice.

Informisanje. Obezbeđenje u budžetu Republike, nadležnih ministarstava, drugih institucija i ustanova, kao i jedinica lokalne samouprave, sredstava za finansiranje štampanih i elektronskih medija na bosanskom jeziku i ostvarenje prava na informisanje, uz primjenu mehanizma stečenih prava i poštovanje principa javnog interesa. Formiranje redakcije na bosanskom jeziku pri Javnoj radiodifuznoj ustanovi Radio Televizija Srbije (RTS), koja bi pripremala poseban program na bosanskom jeziku,

posvećen posebno očuvanju nacionalnog identiteta i promociji kulturnih i sveukupnih nacionalnih vrijednosti bošnjačke nacionalne zajednice i informisanju šire javnosti o svim dešavanjima u bošnjačkoj nacionalnoj zajednici. Ustanovljavanje regionalnog javnog servisa Sandžaka, koji bi pokrivaо područje šest sandžačkih opština u kojima u pretežnom i najvećem broju žive pripadnici bošnjačke nacionalne zajednice u Republici Srbiji. Učešće u upravljanju Radiodifuznom ustanovom Srbije, kao i upravljanju drugim javnim emiterima koji su od interesa za pripadnike bošnjačke nacionalne zajednice. Formulisanje jasnih principa i utvrđivanje preciznih regulatornih mјera kojima bi se obezbjedio nastavak programa na bosanskom jeziku, kao i programa posvećenim očuvanju, zaštiti i unaprjeđenju prava Bošnjaka, medija i nakon njihove privatizacije, odnosno promjene vlasničke strukture u njima i njihovog tržišnog poslovanja. Finansiranje i/ili sufinansiranje programa i projekata u oblasti informisanja na bosanskom jeziku.

„Manjinska“ grupa je dostavila svoj Plan djelovanja vijećničke grupe Liste „Za Bošnjake, Sandžak i Muftiju“ nosiocu istraživanja. Ovaj plan sadrži sledeće celine:

Vijećnička grupa liste „Za Bošnjake, Sandžak i Muftiju“ ostat će dosljedna proklamiranoj politici kroz svoja Programska načela kojima se je predstavila biračima u predizbornoj kampanji i za koje je dobila podršku. Svojim držanjem u periodu poslije izbora, dokazali smo da su nam bitniji principi od formalnog učešća u organima Bošnjačkoga Nacionalnog Vijeća. Zato će se i u daljem periodu nastaviti dosljedno djelovanje zasnovano na sljedećim principima:

I. Vijećnička grupa liste „Za Bošnjake, Sandžak i Muftiju“ bit će konstruktivna opozicija unutar Bošnjačkoga nacionalnoga vijeća. Ovaj princip smo već promovirali i pokazali na djelu prilikom konstituiranja Bošnjačkoga Nacionalnoga Vijeća. Kao opozicija, podržat ćemo svaku incijativu koja je dobra za Bošnjake i druge građane Sandžaka i Srbije, bez obzira od strane koje političke partije ili pojedinca dolazile. Također, snažno ćemo se usprotiviti svakoj incijativi ili činu koji je štetan po Bošnjake i druge građane Sandžaka i Srbije, ma od kog političkog, društvenog ili individualnog faktora dolazila.

II. Vijećnička grupa liste „Za Bošnjake, Sandžak i Muftiju“ svoje djelovanje zasnivati na radu prema resornim komisijama. Kako bismo dali maksimalan doprinos radu Bošnjačkoga nacionalnog vijeća i poboljšanju ukupnih prava i sloboda Bošnjaka u Srbiji, budući rad ćemo

zasnivati na resornim komisijama koje će biti koncipirane da prate posebne segmente ostvarivanja zakonima i ustavom zagaranitiranih prava i borbe se za poboljšanje kolektivnih i individualnih prava Bošnjaka. Vijećnička grupa Liste „Za Bošnjake, Sandžak i Muftiju“ imat će sljedeće resorne komsije: Komisija za jezik i pismo, Komisija za obrazovanje na bosanskome jeziku, Komisija za kulturu, Komisija za informisanje na bosanskome jeziku, Komisija za saradnju sa nacionalnim i vjerskim institucijama, Komisija za međunarodnu saradnju i dijasporu i Komisija za saradnju sa državnim organima i javnim ustanovama, Komsija za ljudska prava i slobode.

III. Vijećnička grupa liste „Za Bošnjake, Sandžak i Muftiju“ svim svojim kapacitetima nastojat će dati stručni doprinos radu Bošnjačkog Nacionalnog Vijeća. Kadrovi kojima raspolaže naša vijećnička grupa najjači su resurs našega pokreta i garant uspjeha ideje koju zagovaramo, zato smatramo da je najveći doprinos koji možemo dati Bošnjacima upravo u stručnosti kadrova koje mu stavlja na raspolaganje.

IV. Vijećnička grupa liste „Za Bošnjake, Sandžak i Muftiju“ poseban akcenat će staviti na oblasti djelovanja Bošnjačkoga nacionalnog vijeća. U te svrhe formiraju se i resorne komisije koje smo već naprijed spominjali.

V. Vijećnička grupa liste „Za Bošnjake, Sandžak i Muftiju“ vršit će nadzor rada aktualnih organa Vijeća. Jedna od uloga opozicije unutar bilo kog sistema jeste nadzor rada pozicije. Naša vijećnička grupa će budno pratiti sve što pozicija radi, načine na koji predstavlja Bošnjake, troši novac iz budžeta i druge radnje i javnost obavještavat o istome u cilju što kvalitetnijeg i transparentnijeg rada Bošnjačkoa nacionalnoga vijeća.

VI. Vijećnička grupa liste „Za Bošnjake, Sandžak i Muftiju“ sprovodit će i druge aktivnosti na polju afirmacije bošnjačkoga nacionalnog identiteta, ciljeva i interesa Bošnjaka. Naša vijećnička grupa će, shodno svojim kapacitetima i resursima, konstantno raditi na afirmaciji duhovnih, nacionalnih i kulturoloških vrijednosti Bošnjaka, te sprovoditi kontinuirane i pojedinačne akcije, skladno sa potrebama, koje će voditi ostvarenju ciljeva i interesa Bošnjaka u svim segmentima življenja.

VII. Vijećnička grupa liste „Za Bošnjake, Sandžak i Muftiju“ će svoj dalji rad zasnivati i na izradi projekata iz djelokruga resornih komisija i drugih ukazanih potreba u interesu Bošnjaka. U tom pogledu, fokusirat ćemo se na izradu kvalitetnih projekata iz oblasti obrazovanja na bosanskome jeziku, službene upotrebe jezika i pisma, kulture, informisanja na bosanskome jeziku, bošnjačke književnosti, historije Bošnjaka, saradnje sa nacionalnim i vjerskim institucijama, saradnje sa međunarodnom zajednicom i bošnjačkom dijasporom, te državnim organima i javnim ustanovama Republike Srbije. Vijećnička grupa će posebnu pažnju posvetiti zaštiti ljudskih prava i sloboda i sprovoditi projekte koji će se fokusirati na ove segmente.

Manjinska grupa je istakla da oni rade prema svom Planu djelovanja vijećničke grupe Liste „Za Bošnjake, Sandžak i Muftiju“ i da ga se u radu pridržavaju, iako nisu uključeni u celoviti rad BNVa.

S obzirom na obim i uopšten deklarativni karakter dostavljenih dokumenata, koji se odnose na predizborne planove obe liste, kao i njihov opšti sadržaj nije se mogla uraditi detaljnija analiza planiranih aktivnosti i sumiranje postojećeg plana i programa rada BNV-a kako je prvobitno metodologijom planirano.

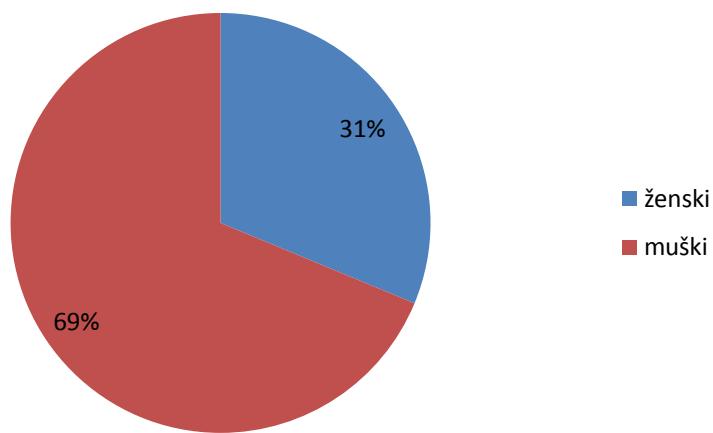
Dostavljena dokumenta više imaju karakter opštih platformi rada. Ova dokumenta su svakako doprinela da se uradi analiza u meri u kojoj je to bilo moguće, dok se ne uspostavi zajednički rad u odborima i u svim organima BNV-a i dok se ne doneše i usvoji zajednički program rada BNV-a.

Analiza Upitnika:

Upitnik je ciljano kreiran za potrebe ovog istraživanja. Sadržao je osnovna demografska pitanja, kao i pitanja koja se odnose na oblasti koje su važne za rad BNV-a.

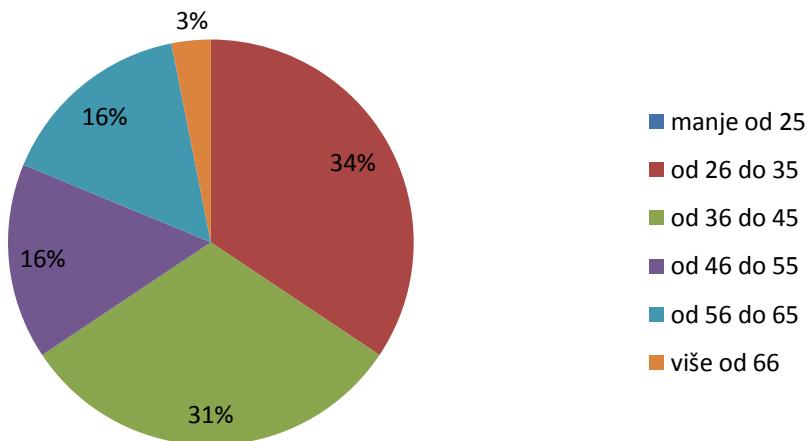
Upitnik je imao za cilj da se proceni nivo trenutnog znanja kod ispitanika, ali svakako i da se vide procene ispitanika u smislu, koje oblasti su po njihovom mišljenju prioritete za dalji rad BNV-a.

Upitnik je popunilo **32 učesnika/ca**. Princip dobrovoljnosti je bio vodeći i upitnike su popunili samo oni koji su bili raspoloženi da daju svoj doprinos. Na Grafikonu br.1 prikazana je polna struktura ispitanika. Upitnik je popunilo 69% muškaraca i 31% žena.

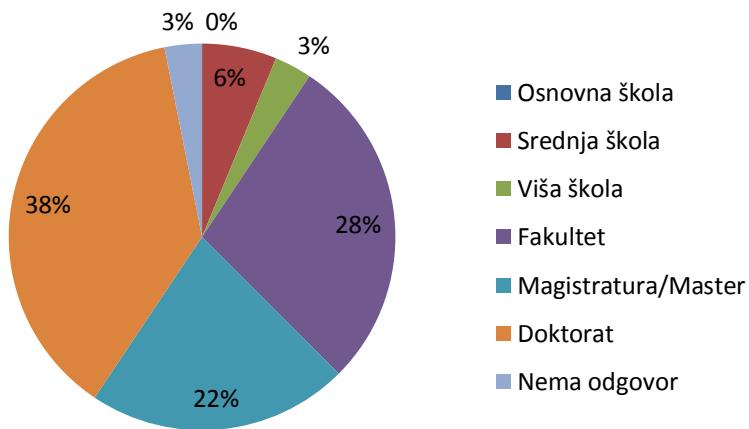
Grafikon 1: Polna struktura

Ispitanici su većinom starosne dobi ispod 46 godina. U istraživanju nije učestvovao ni jedan ispitanik mlađi od 25 godina. Najveći broj ispitanika je uzrasta od 26-35 godina (34%). Na grafikonu br. 2 prikazana je starosna struktura ispitanika koji su popunili upitnik.

Grafikon 2: Starosna struktura

Obrazovni nivo članova/ica BNV je veoma visok. Čak 28% ima završen Fakultet, a 22% magistraturu ili sada master, dok čak 38% ima doktorat. Svega 6% ispitanika je sa srednjom školom (i od toga je jedan aktuelno student).

Grafikon 3: Obrazovna struktura

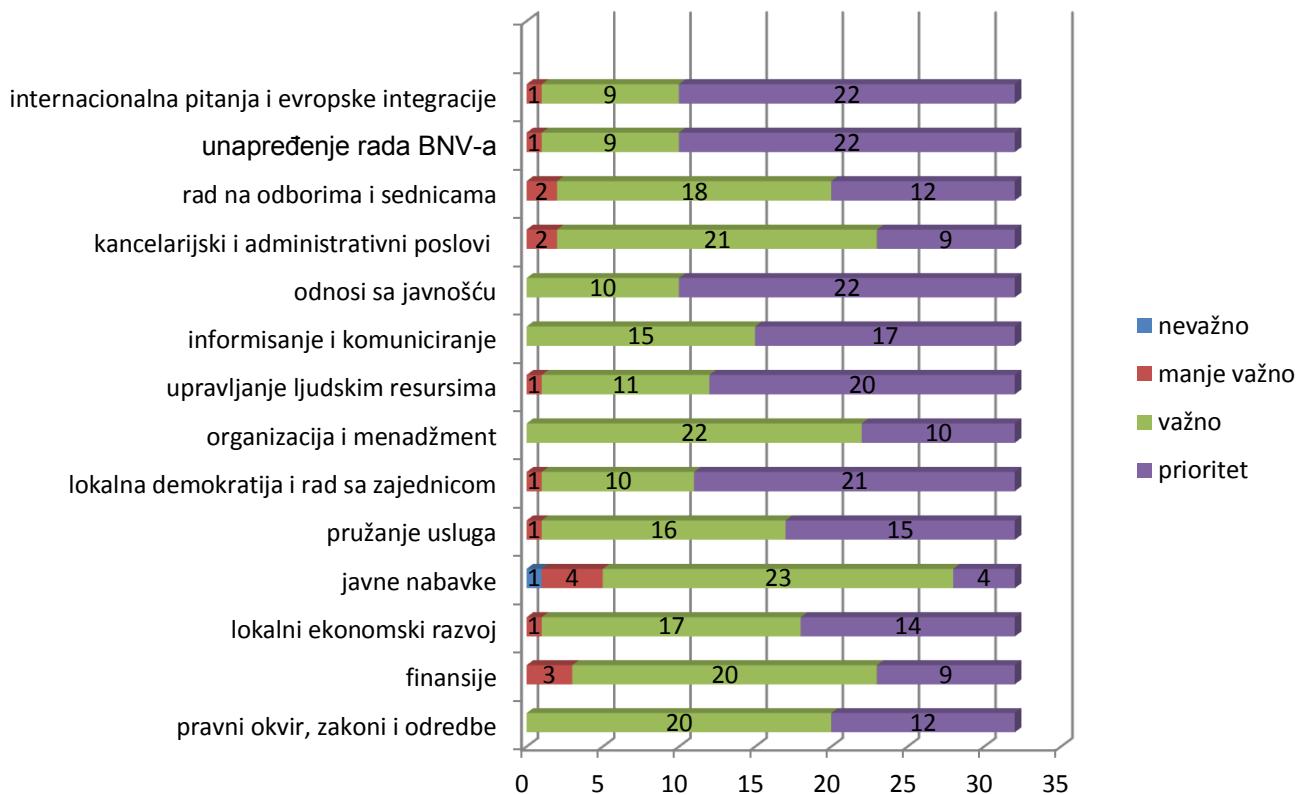
Ispitanici u velikoj meri govore strane jezike. To su uglavnom: engleski, turski, ruski, francuski, arapski, makedonski, nemački, albanski jezik. Svega 5 od 32 ispitanika ne govori niti jedan strani jezik. Što se tiče kompjuterske pismenosti najveći broj ispitanih koristi word i internet, manji broj koristi excel i power point, a svega 3 ispitanika koristi neke druge kompjuterske programe, kao što su: prezi, edius, premiere, after efekt, publišer...

Analizom 32 popunjena upitnika, dobili smo sledeće informacije o prioritetnim, važnim, manje važnim i nevažnim oblastima i temama za rad BNV-a. Važno je istaći da je samo jedna tema ponuđena u upitnicima označena kao nevažna i to je tema koja se odnosi na javne nabavke.

Nivo znanja o navedenim temama je kod 38% učesnika označen kao nedovoljan, kod 35% učesnika/ca koji su popunili upitnik, označen kao delimično dovoljan, a 25% učesnika su rekli da je njihov nivo znanja o navedenim temama napredan i visok. Samo 2% učesnika/ca nije ocenilo svoj nivo poznavanja navedenih/predloženih oblasti/tema.

U odnosu na aktuelno stanje, kao nevažno, manje važno, važno i prioritet, definisane su sledeće oblasti. Najviše ispitanih smatra da su prioritetne teme:

1. Unapređenje rada BNV-a (Razvoj i primena javne politike, Konflikt interesa i strategije za borbu protiv korupcije, Koordinacija i regionalna saradnja)
2. Internacionalna pitanja i evropske integracije (Pisanje projekata, Saradnja sa susednim zemljama i regionalni razvoj, Korišćenje fondova i programa Evropske unije i donatora, Odnosi sa donatorima, Regionalna komunikacija i saradnja)
3. Odnosi sa javnošću (Važnost odnosa sa građanima, Istraživanja javnog mnjenja u lokalnim zajednicama, Analiza podataka, definisanje zadatka projekta, planiranje aktivnosti, Kreiranje strategije odnosa sa javnošću, Poboljšanje slike BNV-a u samoj zajednici (građenje identiteta, uključujući i vizuelni), Odnosi sa medijima, Podrška i lobiranje, Kampanje, Interni odnosi sa javnošću (poboljšanje stava zaposlenih prema njihovim radnim pozicijama i okruženju)
4. Lokalna demokratija i rad sa zajednicom (Građenje odnosa između BNV-a i civilnog društva, Procena potreba zajednice i građana, Učešće građana (referendum, građanske inicijative, javne debate, učešće javnosti), Slobodan pristup informacijama od javnog značaja, Osnovni principi i koncept zaštite ljudskih prava na lokalnom nivou Promocija i podrška socijalnom uključivanju i jednakosti za sve grupe građana, Uloga, odgovornosti i zadaci Međunarodnog saveta na lokalnom nivou)

Grafikon 4: Oblasti/teme za unapređenje

Na osnovu rezultata dobijenih analizom upitnika, zaključujemo da se učesnici/ce procesa mapiranja i procene postojećih kapaciteta, iskustva i znanja novog sastava Bošnjačkog nacionalnog vijeća u Novom Pazaru da obavlja aktivnosti u okviru svojih mandata, zainteresovani i motivisani za unapređenje rada BNV-a.

Upitnik je popunio 91% Vijećnika, te to zaista pokazuje visoku spremnost za jačanje kapaciteta BNV-a kao institucije. Oblasti i teme koje su označene kao prioritet su neophodne za budući rad BNV-a i svakako smo ih u preporukama izdvojili i na njima je neophodno dalje raditi.

Analiza struktuiranih intervjeta:

Intervjuima je prisustvovalo 5 osoba, koliko je bilo metodologijom i planirano⁵. Učesnici/ce intervjeta su bili vrlo motivisani i aktivno diskutovali o temi. Prosječno trajanje intervjeta je bilo 30 minuta.

Intervjuisani su svi visoko obrazovani, sa značajnim prethodnim iskustvom (kako u formalnom, tako i u neformalnom obrazovanju).

Ciljevi intervjeta su bili:

1. Saznati kako članovi/ce BNV-a (reprezentativni /rukovodeći članovi, predsednici odbora) ocenjuju **postojeće kapacitete**, iskustva i znanja novog sastava BNV-a da obavljaju aktivnosti u okviru svojih mandata;
2. Saznati kako članovi/ce BNV-a **vide moguće usavršavanje** novog sastava BNV-a da obavljaju aktivnosti u okviru svojih mandata.

Pitanja su se odnosila na sledeće oblasti:

- I. STAV PREMA SVRSI I FUNKCIJI BNV-a
- II. DOSADAŠNJA ISKUSTVA SA OBUKAMA:
- III. STAV PREMA OBUKAMA I TRENINGIMA UOPŠTE:
- IV. PROCENA PRIORITETA, CILJNIH GRUPA I OBLASTI
- V. NAJPOŽELJNIJI VID OBUKE

Rezultati intervjeta su pokazali sledeće, prema definisanim oblastima:

⁵ Spiskovi učesnika/ca nalaze se kod naručioca posla

I. STAV PREMA SVRSI I FUNKCIJI BNV-a

Kao najbitnije kvalitete BNV-a koje obezbeđuje BNV građanima bošnjačke nacionalnosti u Republici Srbiji intervjuisani prepoznaju:

- Da BNV mora da radi u skladu sa ustavom, zakonima i mandatom i da se postavi kao „instrument“ za ostvarivanje prava Bošnjaka kako bi se ispunila očekivanja građana;
- Važnost činjenice da je od 02.09.2013. konačno počelo obrazovanje Bošnjaka na bosanskom jeziku;
- Da je izdejstvovano kod države da se usvoje nacionalni simboli i nacionalna obeležja (bošnjački blagdani, grb i zastava);
- Da je Vijeće kao organ manjinske samouprave (u novom sazivu) u svom statutu predvidelo da organizacije civilnog društva budu konsultativno – participativne, da imaju taj status, kako bi se otvorila šira debatu sa njima, da se dođe do kvalitetnih i lako sprovodljivih odluka. Doprinos Liste "Za Bošnjake, Sandžak i Muftiju" jačanju legitimite BNV-a data je samim učešćem na konstitutivnoj sednici i drugim sednicama koje su održane.

Od svojih ličnih kvaliteta (znanja, veština, iskustva) koje su ispitanici istakli, a koji mogu doprineti radu BNV-a izdvajamo:

- veliko političko iskustvu;
- znanja i iskustva u sve 4 oblasti koje su date u mandate BNV-a;
- iskustvo u struci /profesiji;
- predanost poslu;
- volja da se radi u timu;
- poznavanje stranih jezika, pre svega engleskog;
- iskustva u projektnom upravljanju.

U radu BNV-a prema mišljenju intervjuisanih potrebno je unaprediti sledeće:

1. Najpre je neophodno raditi na vraćanju poverenja građana u BNV;
2. Nadležnosti koje BNV ima su na žalost tu samo na papiru, jer ne postoje instrumenti za njihovo sprovođenje;

3. Pravni status nacionalnih saveta dovodi do male konfuzije jer način na koji se bira Vijeće je pozitivan (neposredni izbori) ali bi bilo dobro da izabrani ljudi imaju bolji status, da ne zavise od politike, da se ipak ima neki kontinuitet... I ovaj organ manjinske samouprave mora da ima kontinuitet (da budemo efikasni, a ne da uvek krećemo od nule);
4. Odnos ljudi prema obavezama koje imaju u BNV-u. Trenutno je taj odnos ljudi takav da deklarativno prihvataju sve, ali kad treba realizovati to spadne na jedan manji broj vijećnika, ali i ljudi koji su na funkcijama... "svima mora da je stalo da ovaj organ funkcioniše...". "Bošnjaci su narod koji ni 10% svojih prava nisu ostvarili. Nama trebaju ljudi koji su 100% posvećeni ovome".
5. „Do sada su održane dve redovne sednice, jedna je prekinuta i nema saglasnosti o tome da li je završena ili nije“ prema rečima manjine. Većinska grupa pri tom kaže „Održane su 3 sjednice Vijeća: 1) Konstitutivna 17. 11. 2014. , 2) Prva redovna sjednica Vijeća održana je 17. 11. 2014. na kojoj je usvojen Statut i Poslovnik o radu, kada je izabran i predsjednik Vijeća i postavljen sekretar Vijeća i 3) Druga redovna sjednica Vijeća je održana 05.12.2014. na kojoj su izabrani organi Vijeća: odbori, predsjednik Izvršnog odbora, potpredsednik Izvršnog odbora, kao i članovi izvršnog odbora. Izabrano je i 5 odbora Vijeća i Statutarna komisija s tim što su ostavljena mesta za članove odbora da se dopune sa vijećnicima koji su ranije odbili da učestvuju. Potrebno je svakako unaprediti da se sednica redovno održavaju i da na njima prisustvuju svi.
6. Oblast informisanja i upoznavanja javnosti, bošnjačke i celokupne javnosti u Srbiji sa onim što radi BNV;
7. Upravljanje ljudskim resursima u BNV-u, a posebno upravljanje konfliktima i timski rad.

Građanima je najvažnije kada procenjuju uspešnost BNV-a, prema mišljenju ispitanika, da BNV radi u okviru svojih mandata i da se zaista postavi kao „instrument“ za ostvarivanje prava Bošnjaka, kao i da ostvaruje vidljive rezultate. Bošnjaci su visokom izlaznošću, (čak 38%) pokazali svoju svest o značaju i važnosti ove institucije za ostvarivanje njihovih prava.

Građani moraju da znaju šta je posao BNV-a, jer su njihova očekivanja često nerealna, u smislu da na primer očekuju da BNV otvara nova radna mesta i dovodi investitore, a to nije u mandatu. Činjenica je da su građani nedovoljno informisani o radu BNV-a kao i o njihovim pravima. BNV mora da radi intenzivno na približavanju građanima kao krajnjim korisnicima.

II. DOSADAŠNJA ISKUSTVA SA OBUKAMA:

Svi ispitanici su imali veliko dosadašnje iskustvo sa različitim obukama, seminarima, treninzima.

Ističu neke od njih koje su im bile jako važne, a organizatori tih obuka su bili: OSCE, Sandžački odbor za ljudska prava, DamaD, Urban In, Fond za političku izuzetnost, Fond za otvoreno društvo, Helsinški odbor, Fond za humanitarno pravo, USAID, ECMD (Evropski centar za mir i razvoj), BOŠ (Beogradska otvorena škola)...

Neki od ispitanika pohađali su obuke koje su organizovala turska udruženja, romska udruženja, kao i organizacije iz Makedonije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine i sa Kosova (na primer: Forum Bošnjaka na Kosovu je organizovao obuke za sve nacionalne zajednice na Kosovu). Jedna ispitanica ima bogato iskustvo u strateškom i projektnom planiranju i upravljanju.

Takođe, ispitanici su pohađali obuke iz oblasti prava i administracije, razne programe u okviru stručnog usavršavanja u okviru svoje struke. Obuke su imale lokalni, regionalni, nacionalni ali i međunarodni karakter. Teme koje su ispitanici takođe naveli su: ljudska prava, nacionalne manjine, budžetiranje, planiranje, demokratija, zatim oblast žurnalistike i novinarstva, bezbednost, inkluzija.

III. STAV PREMA OBUKAMA I TRENINGIMA UOPŠTE:

Svi učesnici su istakli da su obuke za njih bile korisne dosta ili jako korisne. Takođe, pored stečenih znanja, nova iskustva i kontakti koji su stečeni na različitim obukama su posebno istaknuti.

Svi ispitanici imaju vrlo pozitivan stav prema obukama i treninzima uopšte. Smatraju da je svako usavršavanje za njih dobrodošlo. Važno je da se izađe iz klišea "ex katedra" obuka i da obuke koje se planiraju treba da budu interaktivnog tipa, da ljudi aktivno u njima učestvuju, da mogu stečena znanja kasnije i da primene. Ovakve obuke bi svakako značajno uticale na motivaciju za rad angažovanih/zaposlenih u BNV.

Jedna ispitanica je istakla da je jako važna unutrašnja motivacija ispitanika, da se razvijaju lično i napreduju.

Važne su obuke koje pospešuju polikulturalnost, multikulturalnost, što omogućuje spajanje naših aktivnosti BNV-a aktivnostima drugih, ne samo manjinskih nego i većinske zajednice. Važno je graditi imidž Bošnjaka kao pozitivan, a ne da nas "većinska zajednica u državi prepoznaće po skandalima, i po medijskim špekulacijama".

Kvalitetni predavači su svakako motivacija, kao važnost i aktuelnost teme.

Na primer: "Mi tražimo da se iz privatizacije izuzme regionalna televizija kako bi se informisale manjine na SVOM JEZIKU, državni organi čute, a studio B izuzimaju od privatizacije. RTS u svojim sadržajima nema programe za manjine. Nema novca da se pokrenu mediji, a ne možete da dobijete ni frekvenciju. Lokalni mediji koji su nam dostupni idu u privatizaciju..."

IV. PROCENA PRIORITETA, CILJNIH GRUPA I OBLASTI

Apsolutni prioritet prema mišljenju ispitanika je da BNV radi u punom kapacitetu. Potrebno je u skladu sa tim da se edukuju svi učesnici/ce na svim nivoima, o potrebi funkcionisanja ove institucije u skladu sa ustavom i sa zakonom. Za ovakve obuke i realizaciju ovog prioriteta neophodna je politička volja svih strana.

BNV je krenuo sa "mrtve" tačke, sada se dosta radi, rade se pozitivne stvari i vide se rezultati. Međutim, svi ispitanici smatraju da može još više i bolje, a posebno da se mora uticati na to da se prevaziđu odnosi "većine" i "manjine", da se radi zajedno. Ispitanici ističu da u nacionalnim savetima interesi moraju biti zajednički bez obzira na politizaciju stvari koja se oseća, a ne bi je smelo biti.

Ispitanici su izjavili da je važno da se radi na popunjavanju Odbora koji postoje u okviru BNV-a jer aktuelni Odbori sada rade sa manje kapaciteta nego što bi trebalo zato što „manjina“ nije delegirala svoje predstavnike.

OSNOVNA POBOLjŠANJA U RADU koja su potrebna BNV-u (a da mogu da se reše obukom, novim znanjima i veštinama, kao i usavršavanjem postojećih) ispitanici vide kroz mogućnost usavršavanje i jačanje kapaciteta BNV-a.

Jačanje kapaciteta bi trebalo da se odnosi na sledeće oblasti/teme: timski rad, javno zagovaranje, advocacy, lobiranje, javni nastupi i načini prenošenja poruka, komunikacija, posebno assertivna komunikacija, javne finansije, kancelarijsko upravljanje/poslovanje, priprema i upravljanje projektima.

Značajne teme se odnose i na oblast obrazovanja: na primer - kako se pišu udžbenici, kako unaprediti kvalitet školskog programa na bosanskom jeziku, kako obogatiti plan i program po kojem deca rade (prilagođavanje nastave i primena razvojne psihologije kako bi se gradivo prilagodilo uzrastu deteta što sada nije slučaj). Važno je izraditi bolje udžbenike i da se osmisle edukacije koje bi se držale nastavnicima koji vode nastavu na bosanskom.

Potrebni su i programi kojima BNV može da edukuje profesore koji predaju bosanski jezik, učitelje. Zatim program kojima bi se podigla svest Bošnjaka kako bi se zalašali u većoj meri za ostvarivanje svojih prava.

“Naša deca su nacionalno ne osvećena, nemaju predznanja o nacionalnom identitetu, Nacionalno vijeće ima kapaciteta da uradi pravi program, to su profesionalci, ali to mogu biti i Srbi koji poznaju Bošnjake da to urade.”

Obuke prema mišljenju ispitanika treba da prođu svi u BNV-u. Potrebno je da se angažuju eksterni stručnjaci, koji bi edukovali BNV, nije bitno koje su nacionalnosti, važno je da znaju i razumeju ono što nama treba.

“Ljudi su jako uplašeni još od perioda Slobodana Miloševića, i aktuelna vlada u Srbiji tu ništa ne radi. BNV tu mora da radi, istina još smo na početku mandata, još nije ni 100 dana, i mi moramo da radimo. Ovo Vijeće kao organ postoji zbog toga da edukuje ljudi, da se ostvare pravo na bosanskom, a ne da sutra nema ni jedan roditelj da to pravo i koristi. Nismo mi ciljna grupa, nego roditelji, krajnji korisnici.”

Ispitanici smatraju da BNV samostalno ne može da realizuje i organizuje obuke, jer su finansijski kapaciteti slabi, ali takođe smatraju da postoje donatori kojima se mogu obratiti sami ili u saradnji sa nekom institucijom ili civilnom organizacijom koji bi to podržali. Mora se raditi i dalje na jačanju kapaciteta BNV-a počevši od tumačenja i razumevanja zakona koji se odnose na rad BNV-a jer nisu svi Vijećnici i pravnici.

V. NAJPOŽELJNIJI VID OBUKE

S obzirom da su ljudi koji su članovi/ce novog saziva BNV većinom zaposleni univerzitetski profesori, imaju jako puno obaveza. Često se dešava da su na sastancima prisutni, ali zaista ih je dosta teško sve okupiti i usaglasiti termine. Ispitanici smatraju da je najbolje da se obuke održavaju vikendima, u trajanju od 2 dana.

Preporučuju da je važno da obuke budu interaktivne, da budu zanimljive, i da imaju kontinuitet (na primer: 1 do 2 puta mesečno).

Jako je značajno da bi se obezbedilo da prisustvuju svi, da motivišemo ljude da to bude neki prijatan ambijent, da pored obuke imaju priliku i da se međusobno druše, neformalno razgovaraju i da se zbljiže. Važno je samo voditi računa da obuke imaju jasnu strukturu, da budu dobro vođene i osmišljene i da se ne pretvore u izlet. Jedna ispitanica bi volela da obuke budu u Novom Pazaru jer zbog malog deteta nije u mogućnosti da putuje na više dana.

U odnosu na klasična predavanja, ispitanici bi radije prisustvovali obukama koje uključuju različite interaktivne metode, ali svakako i takvim obukama koje omogućuju razmene iskustva sa drugim nacionalnim savetima, kao i sa značajnim institucijama, ministarstvima relevantnim za oblasti koje su nadležnost BNV-a ili civilnim organizacijama.

Najveći izazov prema mišljenju gotovo svih ispitanika iz mandata BNV-a je obrazovanje na bosanskom jeziku, koje postoji, ali ima dosta problema. Izazov je da se Bošnjaci izjasne da žele da im deca pohađaju nastavu na bosanskom jeziku.

Svi ispitanici su istakli da su zadovoljni kako je intervju protekao, kako su pitanja formulisana i postavljana. Rezultati intervjeta pokazuju da postoji visoka motivacija i zainteresovanost za jačanje kapaciteta BNV-a.

Analiza fokus grupa:

U toku realizacije procesa mapiranja i procene postojećih kapaciteta, resursa i znanja novog sastava Bošnjačkog nacionalnog veća u Novom Pazaru da obavlja aktivnosti u okviru institucionalnog mandata održane su 2 fokus grupe, na kojima je prisustvovalo 7 osoba. Metodologijom je planirano da na Fokus grupi bude po 6-12 učesnika (ukupno 12-24 učesnika), te je ovaj broj bio manji od broja planiranog metodologijom.⁶.

Učesnici/ce fokus grupa su aktivno diskutovali o temi. Prosečno trajanje fokus grupa, zbog manjeg broja učesnika, je bilo 60 minuta. Obe fokus grupe su uz saglasnost učesnika snimane, radi lakše pripreme izveštaja.

Cilj održavanja fokus grupa odnosio se na:

1. Saznati kako članovi/ce BNV-a ocenjuju **postojeće kapacitete**, iskustva i znanja novog sastava BNV-a da obavljaju aktivnosti u okviru svojih mandata
2. Saznati kako članovi/ce BNV-a **vide moguće usavršavanje** novog sastava BNV-a da obavljaju aktivnosti u okviru svojih mandata

Teme za diskusiju na fokus grupama, obuhvatale su sledeće oblasti:

1. Pravno - strateški okvir rada BNV-a
2. Pogled na postojeće stanje novog sastava Bošnjačkog nacionalnog vijeća u Novom Pazaru u pogledu kapaciteta, iskustva i znanja da obavlja aktivnosti u okviru svojih mandata
3. Percepcija lične i institucionalne promene među članovima/icama BNV-a
4. Izazovi i prepreke vezane za dalji rad BNV-a
5. Preporuke za jačanje kapaciteta BNV-a

⁶ Spiskovi učesnika/ca na terenu nalaze se kao Anex 4 u ovom izveštaju.

Rezultati održanih fokus grupa pokazali su sledeće:

1. PRAVNO-STRATEŠKI OKVIR RADA BNV-a:

Postojeći pravno strateški okvir za rad BNV-a je što se tiče učesnika relativno dobar, ali se ne sprovodi u potpunosti. Stanje koje je u državi se prenosi i na lokalni nivo, pa lokalne samouprave ne primenjuju zakone.

Na primer: „Lokalna samouprava u Novom Pazaru, kompletno opstruira rad BNV-a. Ostale opštine, gde ima manje Bošnjaka, podržavaju. Ono gde treba da sarađujemo, vidimo da tu ima velikog bojkota, oni ne da neće, više ne smeju“.

Osnovni akt na koji se poziva BNV u svom radu je svakako Statut kojeg smo mi imali prilike da pogledamo, proanaliziramo i dopunimo, rekli su predstavnici „manjinske“ grupe, međutim neki od naših predloga na žalost nisu ušli u dopunu statuta, pa se jedan deo vijećnika ne slaže sa ovim dokumentom u celosti. Predstavnici „većinske“ grupe, pri tom kažu da 16 Vijećnika nije dalo prijedloge na Statut već su tražili izradu Platforme djelovanja Vijeća pa nakon toga izradu Statuta.

Zna se i da svi nacionalni saveti imaju mandat u okviru svoje četiri oblasti: ostvarivanje prava na samoupravu u kulturi, obrazovanju, obaveštavanju/informisanju na jeziku nacionalne manjine i službenoj upotrebi jezika. Problem je što ne postoji kontrolni mehanizam za zakon kojim bi se merio nivo primene sadržaja, ciljeva i ishoda, na primer u obrazovanju, i to je, prema mišljenju učesnika, veliki propust u zakonu. Nema mehanizam kontrole i merenja onoga što treba da bude konačan ishod.

Učesnici iz „manjinske“ grupe smatraju da se ne primenjuju sva postojeća normativna akta adekvatno i da na tom delu svakako mora da se radi. Posebno ističu da se ne održavaju sednice potrebnom dinamikom.

Manjina u Vijeću je napravila komisije koji će pratiti rad BNV-a, jer ne učestvuju direktno u radu odbora, davaće primedbe sugestije i biti konstruktivni.

„Iz ovoga će se izrobiti i jedna ozbiljna strategija. Moramo se upoznati, jer nemamo dobru komunikaciju sa Vijećem, ne znamo na čemu oni trenuntno, rade, ne znamo, nismo informisani, a svaki vijećnik bi trebalo da zna.“

„Većina“ kaže da je „manjinska“ grupa od 16 vijećnika vaninstitucionalno napravilo svoje resore koje Vijeće nije izabralo niti je dobilo bilo kakav prijedlog na usvajanje. Većinska grupa takođe kaže da Vijeće radi transparentno i preko svojih organa. Predstavnici Vijeća su u više navrata nudili i stalno drže otvorena vrata da 16 vijećnika uđe u odbore i organe i na taj način učestvuje u radu odbora i svih ograna Vijeća. Pored toga, prema rečima „većine“ sve sjednice su javne, a informacije o aktivnostima Vijeća su dostupne na vebajtu Vijeća.

Učesnici su upoznati sa činjenicom da je BNV-u potrebna strategija, da je ona jako važna, da je u prethodnom sazivu bio „neki nacrt strategije“ i da se ona mora usvojiti u ovom sazivu. Smatraju da je neophodno da se razrade strategije za pojedine oblasti delovanja BNV-a. Učesnici nisu upoznati sa strateškim okvirom na nacionalnom nivou, i smatraju da je to važno za njih. U ovom momentu, prema mišljenju učesnika, BNV ima osnovu, ali to nije na nivou svakog odbora. Strategije rada treba, prema mišljenju učesnika, da budu participativni i transparentni dokumenti.

2. POGLED NA POSTOJEĆE STANJE NOVOG SASTAVA BOŠNJAČKOG NACIONALNOG VIJEĆA U NOVOM PAZARU U POGLEDU KAPACITETA, ISKUSTVA I ZNANJA DA OBAVLJA AKTIVNOSTI U OKVIRU SVOJIH MANDATA

BNV ima dobru pravnu službu koja prati zakone, tako da Vijećnici nisu u obavezi da poznaju pravni sistem, ako nisu pravnici. Kad odboru zatreba nešto iz pravne oblasti Pravna služba to proveri. Takođe, prema iskazu učesnika Fokus grupe, generalni sekretar BNV-a i jedna Vijećnica su pravnici, pa i oni poznaju pravno strateški okvir. U prošlom mandatu BNV je imao i profesionalnog pravnika, koji je bio zaposlen i to je bilo jako dobro.

Problem koji se pojavljuje u sadašnjem sazivu je da ljudi preuzmu na sebe posao, ali ne znaju sami da ga urade, jer upravo ne poznaju pravno strateški okvir i na tome se mora raditi.

Što se tiče postojećeg stanje novog sastava Bošnjačkog nacionalnog vijeća u Novom Pazaru u pogledu kapaciteta, iskustva i znanja da obavlja aktivnosti u okviru svojih mandata, učesnici smatraju da tu nema velikih problema. Smatraju da su ljudi stručni i obrazovani, ali da je problem u stvari u samoj organizaciji rada i činjenici da BNV još uvek ne funkcioniše u punom kapacitetu. Potrebno je u okviru odbora definisati ko šta hoće i može. Ljudi koji vode odbore u njihov rad, prema mišljenju učesnika, mogu i treba da uključe i ljudi koji nisu članovi BNV-a već su iz šire zajednice, a poznaju temu/oblast rada. Potrebna je više politička volja da se radi zajedno, a ne postavlja se nikako pitanja sposobnosti ljudi da rade svoj posao.

Posebno se ističe problem i postojeće stanje u oblasti obrazovanja na bosanskom jeziku. Učesnici su istakli da su udžbenici neprimenljivi u procesu obrazovanja po nekoliko osnova: sadržaji su stariji od uzrasta, tematske jedinice nisu izdvojene, nisu usvojeni/poštovani obrazovni standardi, ima mnogo materijalnih grešaka, ne postoje priručnici i radne sveske ni za nastavnike ni za učenike. Na osnovu vrlo uopštenih planova i programa se predaje. Počinje se od najtežeg pa se ide ka lakšem, umesto obrnuto. Učesnici tačno znaju na čemu dalje treba raditi po pitanju obrazovanja, i znaju koga bi angažovali za ono za šta ne poseduju kompetencije.

3. PERCEPCIJA LIČNE I INSTITUCIONALNE PROMENE MEĐU ČLANOVIMA/ICAMA BNV-a:

Manjinska grupa ističe da je isključena iz rada odbora i da nemaju mogućnost da utiču na odluke koje se donose u organima BNV-a, a većinska grupa podvlači da „16 vijećnika odbija da učestvuje u radu organa Vijeća i na taj način da učestvuje u donošenju odluka“.

Potrebno je više zajedničkih sastanaka, ističu učesnici, da se može pričati o mogućim problemima, projektima, donatorima, saradnji, prekograničnoj saradnji. Vijećnici imaju iskustva iz svojih oblasti (na primer: jedan Vijećnik učestvuje u izradi strategije u svojoj profesionalnoj

oblasti - sport), ali za BNV je potrebno da se edukuju ljudi. Učesnici smatraju da bi celoživotno učenje trebalo da bude koncept koji će se primenjivati i u radu BNV-a.

Bilo bi dobro organizovati radionice o pisanju projekata, posebno za mlade ljude. Vijećnici ne moraju svi ni da znaju, dovoljno je da se obuči 3-4 ljudi da to rade. Važno bi bilo da dođu stručni ljudi da obuče mlađe u BNV-u.

Svi učesnici fokus grupe smatraju da je neophodno dalje raditi na jačanju kapaciteta članova/ica BNV-a i lično su spremni da se uključe u obuke. Teme/oblasti koje su navodili su: komunikologija, pravnalna komunikacija, , komunikacijske veštine, javni nastup, odnosi sa javnošću, prezentacijske veštine, power point prezentacija. Ljudi ne vide šta BNV radi, jedini izlazak u javnost trenutno je zvanični web sajt i facebook strana. BNV nema jasnu strategiju informisanja.

Zatim, kao važne prepoznate teme istakli su: timski rad, saradnja i otvaranje ka relevantnim institucijama, sa drugim nacionalnim savetima, transparentan rad institucije, poznavanje normativne kulture i nadležnosti Vijeća...

Istaknute su i teme iz oblasti obrazovanja, kao što su: metodičke teme, izrada udžbenika, planova i programa, za odbor za obrazovanje.

Od stručnih obuka izdvojili su: razmena na polju kulture, kroz časopise, razmena sa drugim kulturama, svetski trendovi, zakonske regulative, kod službene upotrebe jezika i pisma, u sudskoj praksi, saradnja sa zaštitnikom građana, jer imamo nesrazmer onoga što je u zakonu i u implementaciji, za sve nacionalne savete u Srbiji.

Učesnici smatraju da bi im značilo da dobiju neke sertifikate nakon pohađanja obuke, kako bi to priložili uz svoj CV.

Prema mišljenju učesnika obuke bi trebale da budu vikendom, po 5-6 sati pošto svi rade i teško ih je okupiti. Istoču i da imaju prostor koji se može koristiti u te svrhe.

4. IZAZOVI I PREPREKE VEZANE ZA DALJI RAD BNV-a:

Što se tiče izazova i prepreka, učesnici ističu da je sve što je novo svakako izazov i da na tome treba raditi. Po mišljenju učesnika prepreke mogu da se javе na terenu, mogu da budu političke prirode, ali ako je dobra koordinacija i organizacija mogu se prevazići. Takođe, prepreke se prevazilaze dobrim mehanizmima praćenja i nadgledanja, a to je u postojećim uslovima vrlo upitno. „Manjina“ je istakla da nema uvid u ono što se radilo do sada jer nema dovoljno transparentnosti, posebno nema uvida u finansijsko poslovanje.

„Većinska“ grupa je izjavila da je finansijsko poslovanje Vijeća definisano Zakonom i Vijeće u pogledu obaveza koje zakon predviđa Vijeće ih sve ispunjava, i nikada do sada nije došlo u sukob sa Zakonom. Rad Vijeća je javan, a sve informacije o aktivnostima su dostupne na vebajtu.

5. PREPORUKE ZA JAČANJE KAPACITETA BNV-a:

Preporuka učesnika fokus grupe za jačanje kapaciteta BNV-a prema mišljenju učesnika je postizanje minimuma konsenzusa i zajednički rad u perspektivi. Zajednički rad bi itekako pozitivno uticao na Bošnjake da koriste svoja prava. Najgora je situacija, prema mišljenju učesnika, kada ljudi više ne očekuju ništa, kada izgube poverenje. Samim tim što bi se zajednički radilo, to bi narod prepoznao.

V. NALAZI I KLJUČNI ZAKLJUČCI:

Proces mapiranja i procene postojećih kapaciteta, iskustva i znanja novog sastava Bošnjačkog Nacionalnog Vijeća u Novom Pazaru da obavlja aktivnosti u okviru svojih je protekao prema predviđenom planu.

Proces je bio visoko participativan, ključni akteri su bili konsultovani, kako tokom fokus grupa, intervjua, tako i prilikom popunjavanja upitnika.

Ključni nalazi i zaključci do kojih smo došli su:

- Bošnjačko Nacionalno Vijeće (i većinska i manjinska grupa) je pokazalo spremnost i motivaciju za proces izgradnje i jačanje sopstvenih kapaciteta;
- Bošnjačko Nacionalno Vijeće je u procesu izgradnje i konsolidacije snaga i kao takvog ga je potrebno sada intenzivno podržati, kako bi se uspešno realizovali ovi procesi;
- U ovom momentu BNV još uvek ne radi punim kapacetetom, te još uvek ne postiže jasne, vidljive i očekivane rezultate;
- Prostor koji je na raspolaganju BNV još uvek se ne koristi za celoviti rad iako postoji Pravilnik o korišćenju i rasporedu prostorija glavnog ureda Bošnjačkog Nacionalnog Vijeća; „Većina“ kaže da se Prostor koristi u potpunosti i u skladu sa Pravilnikom o korišćenju prostorija Glavnog ureda BNV;
- BNV suštinski nema mandat da donosi odluke nego samo artikuliše i definiše potrebe i stavove zajednice u odnosu na definisane oblast i zapravo samo može da traži od državnih organa da donešu željene odluke i omoguće ostvarivanje tih prava;
- BNV ima volju da sarađuje sa NVO, donelo je odluku o dodeljivanju konsultativno-participativnog statusa organizacijama civilnog društva i tek će se očekuju rezultati. Izrađen je Sporazum o saradnji (sa nevladinim organizacijama, udruženjima građana i drugim organizacijama civilnog društva čiji su ciljevi djelovanja od značaja za zaštitu prava Bošnjaka, zaštitu ljudskih i manjinskih prava, vladavinu prava i pravnu sigurnost). Sporazumi sa NVO su potpisani i prema rečima „većine“ primenjuju se u skladu sa potrebama svake od tih organizacija i Vijeća.
- Ljudi ne vide jasno šta BNV radi, kako Bošnjaci tako i opšte građanstvo. Jedini aktuelni izlaz u javnost je zvanične web stranice: <http://www.bnv.org.rs/>; kao i preko facebook-a:

<https://www.facebook.com/Bosnjackonacionalnovijece?ref=ts>. Bošnjačko nacionalno Vijeće, prema rečima „većine“ je u medijskoj blokadi.

- Planovi „većinske“ i „manjinske“ grupe koji su nam dostavljeni su predizborna dokumenta i vrlo su opšteg karaktera, sa nedovoljno jasnim i preciznim ciljevima i aktivnostima koje će biti realizovane. BNV još uvek nema jasan i definisan Plan i Program rada kako BNV-a u celosti, tako nema ni Plan rada Odbora i drugih tela Vijeća, i to je situacija koja svakako pokazuje da su kapaciteti za celovit rad BNV-a nedovoljni.
- Kroz proces mapiranja i procene postojećih kapaciteta, iskustva i znanja novog sastava BNV-a, utvrđena je spremnost kako rukovodstva, tako i članova Vijeća, za realizaciju procesa jačanja kapaciteta i tu spremnost sada je potrebno iskoristiti u dobrom pravcu;
- Utvrđen je jako veliki broj potrebnih oblasti/tema, većina njih je svrstana u prioritet od strane učesnika;
- Mladjih od 25 godina na sastancima nije bilo. Najveći broj uključenih u proces mapiranja i procene postojećih kapaciteta, iskustva i znanja novog sastava BNV-a je iz starosne grupacije 26-35 godina (34%) i 36-45 (31%);
- Stručna spremna uključenih u proces mapiranja je izuzetno visoka, čak 38% njih ima doktorat, 22% magistraturu ili sada master zvanje, a 22% visoku stručnu spremu (završen fakultet);

VI. PREPORUKE

Nakon analize dostupnih dokumenata, analize podataka, sređivanja dobijenih nalaza i zaključaka, izdvajamo:

1. PREPORUKE U ODNOSU NA UNAPREĐENJE KVALITETA RADA BNV-A:

- BNV mora da radi u skladu sa ustavom, zakonima i mandatom i da se postavi kao „instrument“ za ostvarivanje prava Bošnjaka kako bi se ispunila očekivanja građana;
- Potrebno je podržati BNV u ovom periodu da se uspostavi celovit rad i većinske i manjinske grupe, i da se prevaziđe stanje „paralelnosti“ što je opredeljenje svih vijećnika uključenih u proces mapiranja, ali svakako i potreba građana bošnjačke nacionalnosti. Ovo je svakako povezano sa važnošću da se omogući rad svim organima i odborima Vijeća da rade u svom punom kapacitetu, tako što će biti imenovani predstavnici manjinske liste, i uključiti se u rad i da se počnu postizati vidljivi rezultati sa maksimalnim korišćenjem svih dostupnih kako ljudskih, tako i materijalnih resursa.
- Za ovaj proces je neophodno obezbediti političku volju za zajednički rad svih vijećnika, sa obe liste. Važno je ostvariti depolitizaciju rada u Vijeću.
- Predstavnici manjinske liste su tokom procesa mapiranja pokazali zainteresovanost i spremnost da se uključe i svakako je potrebno da učine dodatne napore da se uključe aktivno, jer samo na taj način mogu da doprinesu kvalitetnijem radu BNV-a;
- Potrebno je uspostaviti i ubrzati pregovore oko planiranja rada BNV-a (neformalne i formalne) koji bi obezbedili uključivanje svih vijećnika.
- Potrebno je realizovati sve neophodne prethodne radnje (dovršiti dokumenta koja su neophodna za funkcionisanje) jer se tu još uvek oseti značajan nivo nezadovoljstva kod većine pojedinaca uključenih u proces mapiranja.
- Potrebno je izraditi Strategiju rada BNV-a za naredni period (možda za period koliko je mandat Vijećnika 2014-2018) za svaku oblast nadležnosti, na participativan i transparentan način. Učiniti napore da se dodatno demokratizuje način donošenja politika/planova/programa i u odnosu na unutrašnje učešće svih vijećnika i u odnosu na učešće građana;

- Doneti plan rada za podizanje svesti vijećnika o ličnoj odgovornosti za uspešan rad Vijeća (vijećnici su vlasnici svoga mandata, odgovorni su svojoj listi, ali imaju i odgovornost prema građanima u čije ime donose odluke, trasiraju trendove ili odlučuju o mogućim rešenjima);
- Potrebno je održavati redovne skupštine vijećnika, kao i Odbora, kako bi se obezbedila posvećenost i podigla motivacija za razvijanje rada i realizaciju planiranih aktivnosti. Sastanci treba da budu unapred dogovoreni kako bi vijećnici mogu da ih usklade sa svojim ostalim obavezama;
- Uspostaviti praksu redovnog izveštavanja o radu BNV-a kako u programskom tako i u finansijskom delu, na transparentan način;
- Potrebno je maksimalno iskoristiti postojeće ljudske resurse u okviru BNV-a i raditi na razvijanju njihovih kapaciteta i potencijala;

2. PREPORUKE U ODNOSU NA GRAĐANE I DRUGE ZAINTERESOVANE STRANE ZA RAD BNV-a:

- U narednom periodu je potrebno učiniti napore da građani budu jasno informisani o mandatima Vijeća i zakonskom okviru u kojem Vijeće radi, kako ne bi imali nerealna očekivanja;
- Svakako je važno povratiti poverenje građana u rad BNV-a. Ovo se može realizovati kroz razvijanje jasnog i transparentnog Plana delovanja za približavanje BNV-a građanima i upoznavanje građana sa njegovim nadležnostima. BNV mora da obezbedi konsultativni proces sa građanima prilikom donošenja odluka Vijeća i njegovih organa;
- Potrebno je doneti jedinstvenu odluku i razviti mehanizme za uključivanje stručnjaka iz šire zajednice, kako u rad Odbora, tako i za konkretne angažmane za kojima BNV ima potrebu (na primer: konsultovati praktičare pre nego se odobri udžbenik koji će se primenjivati u nastavi).
- Važno je preispitati program i plan nacionalnih predmeta iz perspektive kompetencija novog saziva uz uključivanje i stručnjaka sa strane kako bi se obezbedio kvalitetniji program za decu koja pohađaju nastavu na bosanskom jeziku.

- Važno je da se izrade novi bolji udžbenici za decu, kao i da se osmisle edukacije koje bi se držale nastavnicima koji vode nastavu na bosanskom.
- Potrebno je uspostavljanje i osnaživanje Tima za koordiniranje (između samih institucija i institucija i Vijeća) u oblasti kulture koji bi doprineo da lokalne institucije kulture donose godišnje programe rada uzimajući u obzir ciljeve Vijeća u ovoj oblasti;
- Zajednički pristup u informisanju obe liste, bi obezbedio da se građani bolje informišu i da se ostvati bolji kontakt i saradnja sa građanima;

3. PREPORUKA U ODNOSU NA POTREBNE OBUKE I PLAN JAČANJA KAPACITETA BNV-a:

- Učesnici ovog procesa smatraju da bi celoživotno učenje trebalo da bude koncept koji će se primenjivati i u radu BNV-a;
- Potrebno je organizovati obuke za vijećnike i ostale angažovane i saradnike BNV-a.
- Na obukama je potrebno obezbediti primeren broj učesnika (bilo bi idealno da se mogu svi uključiti), voditi računa o rodnoj ravnopravnosti i rodnoj izbalansiranosti grupa učesnika/ca, kao i o tome da se uključe mlađi ljudi u većoj meri;
- Sa obukama krenuti što pre, dok još uvek postoji motivacija i spremnost kod vijećnika/vjećnica BNV-a. Edukacija je svakako prilika da se od vijećnika formira dobar Tim koji bi dalje gradio i razvijao BNV kao instituciju;
- Važno je obezbediti kvalitetne predavače, koji će omogućiti interaktivne obuke, sa jasnim ciljevima i praktičnom primenom.
- Jako bi koristilo ukoliko bi se nakon obuke mogli dobiti sertifikati, to bi dodatno motivisalo vijećnike i ostale saradnike BNV-a;
- Obuke bi trebalo da se održavaju vikendima, da budu jednodnevne ili dvodnevne, ili u zavisnosti od teme, da traju i više dana ili više modula, dinamikom 1-2 puta mesečno.
- Preporuka je da obuke budu van Novog Pazara, kako bi se ljudi izmestili od svakodnevnih obaveza i imali priliku za međusobno bolje upoznavanje, povezivanje i timski rad;
- Organizovati obuke za sve vijećnike i angažovane u BNV-u, kako bi se detaljno informisali o pravnom okviru za rad BNV-a, međunarodnim i nacionalnim dokumentima i strategijama;

- Svaki odbor bi trebao imati bar jednu (a poželjno je 3) edukovanu osobu za projektno promišljanje i planiranje.
- Preporuka za pakete znanja koja su neophodna BNV-u u ovom momentu su:

1.Unapređenje rada BNV-a	2. Internacionalna pitanja i evropske integracije	3. Odnosi sa javnošću	4. Lokalna demokratija i rad sa zajednicom
Razvoj i primena javne politike	Pisanje projekata i upravljanje projektima	Interni i eksterni PR (odnosi sa javnošću)	Građenje odnosa između BNV-a i civilnog društva
Strateško planiranje	Saradnja sa susednim zemljama i regionalni razvoj	Važnost odnosa sa građanima	Procena potreba zajednice i građana
Konflikt interesa i strategije za borbu protiv korupcije	Korišćenje fondova i programa Evropske unije i donatora	Istraživanja javnog mnjenja u lokalnim zajednicama	Učešće građana (referendum, građanske inicijative, javne debate, učešće javnosti)
Koordinacija i regionalna saradnja	Odnosi sa donatorima	Kreiranje strategije odnosa sa javnošću	Slobodan pristup informacijama od javnog značaja
Komunikacijske veštine	Regionalna komunikacija i saradnja sa drugim Nacionalnim savetima	Poboljšanje slike BNV-a u samoj zajednici (građenje identiteta, uključujući i vizuelni)	Osnovni principi i koncept zaštite ljudskih prava na lokalnom nivou
Timski rad		Odnosi sa medijima	Promocija i podrška socijalnom uključivanju i jednakosti za sve grupe građana
Donošenje odluka		Javno zastupanje i lobiranje, kampanje	Uloga, odgovornosti i zadaci Saveta za međunarodne odnose na lokalnom nivou
Konstuktivno rešavanje konflikata			
Upravljanje vremenom			
Upravljanje promenama			